

Sytze de Vries

Az igaz ember hitből él

Sytze de Vriesnek, a Holland Református Egyház (Nederlandse Hervormde Kerk) nyugalmazott lelkészének igehirdetése 2022. október 2-án az amszterdami Ótemplomban (Oude Kerk). Ótestamentumi olvasmány: Hab 3,1–3.16–19. Evangélium: L 17,5–6.

Egy németországi konferencián történt. Négy nap a „panasz az egyházi éneken” témájáról. Egy rabbit is meghívtak – ha egy embernek van valami oka a panaszra... A férfinak fél órája volt. Valahogy így kezdte: „Köszönöm a meghívást, de a zsidóság nem ismer panaszt! Legfeljebb talán a templom lerombolása miatt. De nem az imáinkban. Nekünk még mindig érvényes Jób szava: «Az Úr adta, az Úr elvette. Áldott legyen az Úr neve!» Ezzel voltaképpen mindent elmondtam.” A közönség kissé zavarba jött. Természetesen azonnal jött a kérdés: „De hát a zsoltárok nincsenek tele panaszokkal?” Így válaszolt: „Valóban, de a zsoltárokból soha nem hiányzik a dicséret! Bármilyen mély is az éjszaka, bármennyire is megtaposott vagy meggyötört az ember, mindig ott van az a végső öröm, a dicséret. Csak a 88. zsoltár kivétel. Ez az egyetlen zsoltár, amely sötétséggel végződik...”

És valóban, ha elkezdesz figyelni, nincs olyan zsoltár, ami ennyire sötét lenne, vagy egy fénysugár amúgy is mindig átvillan rajta. Mindenhol van egy repedés/ így jut be a fény/ énekelte a zsidó (!) Leonard Cohen.

Jó példa erre a 22. zsoltár: gyakran olvassuk vagy énekeljük nagypénteken, mint Jézus Isten-feláldozásának példaképe. De a panasz: „Istenem, miért hagytál el engem?” pontosan azért, mert korábban más volt: „Veled atyáink biztonságban tudták magukat... Te szöktetted meg őket!” Akkor most miért nem én? De ez a zsoltár is azzal a szilárd meggyőződéssel végződik, hogy a költő újra elénekli majd a közösségben a dicsőítő dalt. Az istentelenség miatti szomorúság öröme változik. „Bár az ég fent / süketnek és némának tűnik az embereknek” (713. ének) Te, Istenem, maradj az én erőm... Amikor Jézus a kereszten ezt a híres első sort kiáltotta, akkor az egész zsoltár visszhangját is hallanunk kell. Például amikor egy jól ismert dal első sorát mondom: „Bármit is hoz a jövő...” Akkor megemlítem a bizonytalanságot azzal kapcsolatban, hogy mi vár ránk, de ezt azonnal összekapcsolod a következő sor bizonyossággal. Az Úr keze vezet engem. És mégis...

Ezzel a bevezetővel tulajdonképpen már felvázoltam Habakuk próféta hozzáállását. Alkalmanként, amikor megnyitjuk vele a Szentírást, mint ma, jó alkalom arra, hogy egy kicsit tovább foglalkozzunk vele. Őt prófétának, *nábinak* nevezik, a dolgok „értelmezője” a mennyei fényben, akitől csak egy három fejezetből álló írásunk maradt... Az sem világos, hogy hol és mikor élt. És talán ez így is van rendjén. Szavai tehát minden időben és minden helyen érvényesnek tűnnek.

Körülnéz, és látja (a két első fejezetben), amit mi is látunk még: egy erősza-
kos és megosztott társadalom, igazságtalanság mindenütt, a Tóra teljesen megbénult, szerencsétlenség kívülről és belülről. És mindenekelőtt: mindenhol az igazságtalanságot látja burjánzani. Látja az igaz emberek tragikus sorsát. Megfigyeli, hogy az emberek milyen buzgón hagyják őket botladozni. Lúzereknek s puhányoknak vagy erényhősöknek tartják őket. Pontosan ők azok, akik a találatokat kapják, körülvéve a nagy sikoltozókkal, és a rossziúk ostromolják és kihasználják őket. Habakuk látja mindezt, és felteszi a jól ismert kérdést: Miért? Sőt, inkább: Miért is, Istenem? És ezt a miértet egy sor, Istenhez intézett kérdéssel variálja. Mindenekelőtt megtapasztalja Isten csendjét, akárcsak a 22. zsoltár költője.

De aztán a kérdezősködés abbamarad; jön a válasz. „Amikor hallottam a hallatlant rólad” (Hab 3:2). Ezt le kell írnia. Nyilvánvalóan nem csak magának, hanem általános, olvasásra és hallásra szánt. Ez rövid üzenet, nevezetesen: Várjatok arra, ami jönni fog, éljete a látomással. Éljük együtt azzal a lehetőséggel, hogy az agresszor lelepleződik, de az igaz az ő hite, az ő állhatatossága által fog élni!

Hogy Isten felsőbbrendűsége megmenti az igazakat, Habakuk nem abból olvas, amit maga körül lát. Ezt bejelentik neki, mint egy látomásos élményt. Más szóval, csak hinnie kell benne, csak bíznia kell benne. Az igazak a hitben való bizalomból fognak élni.

Jézust egyszer megkérdezték, ami neki a legfontosabb parancsolat a Tórában. És ismerjük a válaszát: „Szeresd Istent és felebarátodat is, mint önmagad.” Úgy tűnik, ez egy gyakrabban feltett kérdés. Tudjuk, hogy a jól ismert zsidó rabbi Nahman bar Jichak szintén megadta a saját válaszát: Neki ez a Habakuk 2:4-ből való sor volt: „Az igaz ember az ő hitéből él”. Ez állhatatos hitre, aktív életszemléletre utal. Istenbe és az ő parancsolataiba vetett szilárd bizalom és hűség. Az igaz embernek tehát továbbra is hinnie kell Isten üdvösségében.

A próféta panaszos „miért”-jével fordul a világ felé, amelyben él, a jövőbe vetett bizalomba. Ezt aztán egy dalban, amely egyben ima is, teljes egészében elhangzik. Bár a fügefa nem fog virágozni, a szőlőültetvények terméketlenek maradnak... Képzeltbeli, költői himnuszt írnak le, hogy a legmélyebb nyomorúságban, az ürességben, a gyümölcstelenségben... még mindig énekelni fog, a sziklák ellenében. Arról énekel, hogyan tartja szem előtt Isten üdvössé-

gét, minden sötétséggel szemben. Mégis örülni fogok az Egyetlen előtt, Örüljétek az Isten előtt, aki megment engem! (3:18)

Ezért maradt fenn ez a szentírás, és tekintélyesnek nyilvánították, beillesztették a kánonba: Izrael szellemi ellenálló képességének szimbólumaként. És így ma ismét nyitottá válik itt, a mi köreinkben. Habakuk valamiféle „korának Etty Hillesumja”. Isten bizalma felülmúl minden sötétebb dolgot. Bár az ég fent / süket és néma az embereknek / Énekelnünk kell Istennek... Továbbra is hinnünk kell Isten üdvösségében...

S most Lukács evangéliumáról. Jézus tanítványai egy kis „extra” hitet kérnek. És ha valahol egyértelmű ennek a szónak (a görög *pistis* szó) az alapvető jelentése, akkor itt: egy kicsit több hitet kérnek. A „hit” mindig újra a következővel társul, „magától értődőnek vesszük, hogy valami/valaki ott van. És akkor az emberek felfelé mutatnak...” A „bizalom” viszont előre nyúlik, előre mutat, kinyújtva a kezünket az eljövendőre! A tanítványok, Jézus követőiként az úton, Szeretnék egy kicsit jobban bízni abban, hogy ez az út is vezet valahová. Egy kicsit több Habakukot akarnak. Miért kérdezik? Nyilvánvalóan bizonytalanok. Bizonytalanok a Jézus által velük követett úton...

(Söprés és lapátolás?) Nem tudom, mit gondoltál az iménti Lukács-felolvasásnál. Jézus a tanítás/pedagógia képeiben arra gondolhatott, a malomkövekről az ember nyakában, a másíknak való végtelen megbocsátásról; ma súlyos dorgálást kapnak. Mindenesetre az első gondolatom az volt, hogy: rendetlenkedés... Egy tiszteletreméltó bibliai kommentár ugyanezt mondja, csak kissé szebben: „különféle figyelmeztetések”. Jézus a tanítványaihoz szól. És úgy tűnik, hogy az evangélium írója, Lukács kezébe került néhány töredék a „főiskolai diktálásból”, és csak összeillesztette őket.

(Piros cérna?) De ez nagyon is ellentétes lenne Lukács egyébként gyönyörű kompozícióival. Tehát meg kell keresnünk a kompozíciót, az összefüggésért, a fonálért, hogy megértsük. Olvastunk egy verset tovább, ahol egy új elbeszélés kezdődik, aztán a pályára kerülünk: „És lőn, hogy Jeruzsálembé való utazása alatt...” Valóban, itt van ez a közös szál. Lukács a rá hagyományozott anyag nagy részét egyetlen nagy zarándoklatba, egy Jeruzsálem felé vezető útleírásba foglalja. Nyolc fejezettel ezelőtt így kezdődött: „És Jézus Jeruzsálem felé fordította tekintetét”... Vagy más szavakkal, innen „rögzítették” az oda felé vezető úton. Ez az út a Helyhez, a Mokumhoz vezet, ahol maga Isten lakik az emberek között. Ahol a „politikája” központi szerepet játszik. Egy út, amelyet az élet követendő útjaként írtak le nekünk.

Ezen az úton most „extra hitet” kérnek. Valamit, amit mi is mindennap kérünk. Imádkozás a hitért..., mint egy kiadós adag. Jézus válasza, úgy gondolom, így érthető: A hitbeli bizalom nem egy rész kérdése, a mennyiség, a mennyiség. Ez nem egy kicsit keményebb ülőpárna, nem „egy újabb lapát a

tetején". A bizalom maga a lényege mindennek! A lény, a szív. A bizalom mindent meghatároz. Pontosan ezért olyan találó a mag képe: Ez már mindent tartalmaz!

Korábban Jézus az Isten országát mustármaghoz hasonlította, kicsi, de óriási növekedési potenciállal. De a bizalom, a hit is, hogy eljön Isten országa. Így ugyanez a növekvő erő van benne. Ezért nem kell nagyak lennie, nem extra. Mindaddig, amíg ez a lényed középpontjában áll az Isten jövője felé vezető úton. És persze Jézus itt minden metaforájában erősen túloz, hogy egyenesen kelljen ülnünk. A mozgatható fa képe sokatmondó: Az eperfa koráról és mély gyökereiről ismert. Ez a szimbóluma: ez mindig is így volt, és ez mozgáshatár. A Királyságba vetett bizalom még ezt is mozgásba hozhatja!

„Az igazak a bizalomból élnek.” Rabbi Nahman számára: Törvény és próféták, egy mondatban összefoglalva. Azt is mondhatjuk: Törvény és próféták egy emberben összefoglalva. Összefoglalva abban az Igazságosban, aki továbbra is bízott, és ezért él a halálon keresztül, az eljövendő korszakig...

Fordította: Déri Balázs

*Az amszterdami református Ótemplom (Oude Kerk) barokk nagyorgonája
(Vater/Müller/Witte, 1726/1738/1839, 3 manuál, pedál, 54 sípsor).
(Wikimedia Commons, Orgel Oude Kerk.jpg)*